

van die „buitenwacht“ zich meer door een afwerende, dan door een aantrekkende en opzoekende houding. Men vergeet niet, dat in de moral van het farizeïsme een heel groot stuk ressentiment zit: de farizeeër moet het jasje, dat hij van zijn doode vaderen erfd, zoo vaak verstellen, om toch maar zijn naaktheid te verbergen en in vredesnaam toch ook geen nieuwmodisch kleed aan te krijgen, dat hij er zenuwachtig van wordt; en nu gaat hij op alle dragers van een ander kleed dan het zijne flink en duchtig schelden. En tegen het geestelijk modernmagazijn onderneemt hij geen veldtocht, om alle valsche kleedij van de laatste snit dapper te verdoen, maar hij verschanst zich er tegen en trekt zich terug, pravelend en betuigend, dat het heusch piëteit is, en die alleen, die hem zich laat tooien met den mantel uit der vaderen achtergelaten boedel.

Deze verschansings-politiek wordt straks ook toegepast op den zoogenaamden „am-ha-arets“. Onder dezen term wordt verstaan: het volk des lands, en ook: de gewone man onder dat „volk des lands“. Dat „volk“ is nu eenmaal de „schara“, die de wet niet kent. En deze schara is vervloekt; en daarmee uit. De vertaling van „am-ha-arets“ door „massa perditionis“¹⁾ moge grimmig klinken (massa perditionis beteekent zoiets als: de massa, die toch niet meer te behouden is, die nu eenmaal hopeloos er voor staat), ze geeft toch uitdrukking van wat menig farizeeër voelde. Het barbaarendom was vlak naast de deur, en het liep, o gruwel, op straat. Hoe de farizeeërs over den z.g. „am-ha-arets“ dachten, leert wel Marcus 2:15 v. Men kan hun standpunt ook gemakkelijk herkennen uit de indirecte aanduiding van Matth. 7:1 v. En zeer sterk spreekt de algemeen bekende scène van den farizeeër, die in den tempel bidt, tegelijk met den tollenaar, Luc. 18:11 v. Het gewone volk heeft zelf geen beslissingen te nemen over leerstellingen en godsdienstige vraagpunten: de schara is onmondig, omdat ze niet rein is (Joh. 7:49 v.).

Men moet hier ook tegenover de farizeeërs eerlijk blijven. Want als zij zich ver houden van het „volk des lands“, dan is dat geen aristocratie van geld, noch van stand, noch van hiërarchie, die in deze bewaring van den afstand, den doorslag geeft en die het grachtje, dat tusschen beide partijen gegraven is, zoo graag prompt op tijd laat uitbaggeren, opdat het toch vooral niet zou dichtlopen. O neen; de tegenstelling tusschen den farizeeër en den „am-ha-arets“ is niet: rijk en arm; en ook niet eens nog: ambtsdrager en ambtelooze burger. Het is alleen het contrast van „wettelijke“ en „onwettelijke“; de een is de preciese, de ander de „rekkelijke“²⁾. De Farizeeën waren de trotschaards niet, die den ambteloozen burger, den „idiotes“, over wien Paulus zich later tegenover onchristelijke egoïsme van christenen uit den eersten tijd ontfermen zal, hooghartig voorbij liepen. Ook de ongeleerde is welkom in den kring, ook de ambtelooze mag heeten de „chabeer“, de bondgenoot, mits hij maar deelt in de reverentie van de erfenis der vaderen, mits hij maar niet de opinie voorstaat, dat er een ander voorportaal van den tempel is dan de sterfkamer van de goede, echte vaderen. Ook de man van de straat is welkom, als hij maar tevreden is met de repetitie van de leuze, die daar luidt: patrimonium, vaderlijk erfdel; over de vraag, welke talenten hij bij dat vaderlijk erfdel voor het nageslacht kan winnen, als echte zoon der vaderen, behoeft hij zich dan minder te bekommeren.

En als dan straks de farizeeër vindt, dat de kleeren van een man uit het volk de nette kleedij van een schoongewassen farizeeër verontreinigen, dan is het heusch niet een andere hoogmoed, dan die van den wetzman. Het is niet zoozeer de deftige, als wel de strenge heer-farizeeër, die den „am-ha-arets“ met opgetrokken neus voorbijloopt aan den anderen kant van de straat.

En tegenover die koude strengheid en strakheid en stroefheid komt nu Jezus van Nazareth stellen het beeld van den koning, die zijn bruiloftsgasten roept uit heggen en stegen: het zijn de blinden, de krepelen, de ongekleden, de onverzorgden. En de gelijkenissen van Jezus, die den kommentaar met opzet niet hebben gegeven, lieten de farizeeën heusch lang genoeg tobben over de niet te miskennen schildering van den „am-ha-arets“, die ter bruiloft gaau bij God, terwijl de deftige, in hun gestrengheid versteende farizeeërsche leida-lieden mogen toezien, gelijk ze immers gewild hebben. Ja, nog scherper laat Christus hen herkennen in hun afglijding naar beneden. Die volksverachtters, die de onreinheid van de geestelijke sloppen netjes en orthodoxistisch voorbijtrekken, en op den boulevard der gladgestreken aangezichten van Israëls punctueelen, precies op tijd verschijnen, ze gaan het beeld vertoonen van den oudsten zoon uit de gelijkenis. Die is altijd bij zijn vader; maar daar let hij niet op, want hij toht zich af, niet zoozeer over het vraagstuk van den levenden vader, die met hem eet om de bitterste spijze zoet te maken, als wel over het vraagstuk van het doode bokje, dat hij zoo graag zou willen eten, liefst zonder vader. Die oudste zoon, hij weet

niet, wat het is: altijd bij den vader te zijn, want hij is ook niet meer de zoon, maar de beste knecht in huis. Als vader zingt, moeten de knechten hem er van de exegese geven; de officiële en dan vooral de knechtelijke exegese maakt hem al evenmin bereid, om in te GAAN tot de vreugde van zijn vader en van zijn broeder als de uitgebreide hand van zijn vader zelf, die straks hem smeekt. Zóó koud is nu een farizeeërs-ziel. Wie met hoeren en tollenaars eet is hun een gruwel; en aan gladgeschuurde tafels schudden zij het hoofd over den Nazarener, die uit ongewassen bekiers drinkt, die hij van de handen der „zondaren“ zich liet vullen. Want ze konden niet zien, dat Christus achter de handen, die in tollenaarshuizen hem de tafel dekten, harten ontdekte van God, en daarom weer harten van goud. De Farizeeën eten niet met den „am-ha-arets“. Christus ontfangt de zondaren en eet met hen. Zonen en dochteren Abrahams, zouden ze niet „chaberim“, zouden ze niet de naasten mogen heeten van wie óók uit Abraham's zaad is?

Neen, zeggen de farizeeërs.

Ja, zegt de Christus.

En toen hebben de Farizeeërs dat conflict voor Pilatus, al hebben ze er van gemaakt een kwestie van keizer en Galileeër, van God en menschen-kind. „Deze lastert God.“ Deze doet den keizer te kort. Dat zijn de beschuldigingen, die Pilatus hooren moet. Maar in hun hart zeggen ze: „Deze wischt de grenzen uit, die wij getrokken hebben, hij breekt de hekken, die wij gezet hebben“.

En die óns uit de beek wil doen drinken, die door den „am-ha-arets“ is besmet, die moet sterven.

* * *

We hebben getracht, in enkele korte trekken het wezen, de opkomst en de voornaamste typeerende eigenschappen van het farizeïsme aan te geven.

En nu keeren we terug tot ons uitgangspunt en raken daarmee tevens de tweede vraag, die we stelden, aan. Nu vragen we: in hoeverre biedt nu het leven der Gereformeerden, met name, gelijk zich dat aandient in de Gereformeerde Kerken van Nederland, met die farizeeërs al dan niet analo-gieën?

We kunnen, bij het zoeken van een antwoord op die vraag, twee wegen inslaan.

We kunnen den farizeeër secuur van den buitenkant bekijken en daarna den gereformeerden doorsnee-mensch eveneens op een stellage plaatsen en ook van rondom aan den buitenkant bezien. Willen we op die manier ons onderzoek instellen, dan volge hier bij voorbaat de verzekering, dat we verscheiden punten van overeenkomst zullen ontdekken.

We zouden echter, nu we toch al aan het vooruitloopen zijn op onzen gedachtengang, graag tegelijk verzekeren willen, dat we op die manier even goed overeenkomst zouden kunnen ontdekken tusschen gereformeerden en, om maar iets te noemen: Patagoniërs, of duivelen, of zoogdieren of zeepaarden of sodawater, of wat dan ook.

Want — om met ons bezwaar voor den dag te komen — deze methode is door en door valsch, óók al, omdat ze op ende op „farizeeërsch“ is.

Immers, juist de farizeeër let op den buitenkant, en kijkt precies, of het buitenste van den drinkbeker wel in orde is. Wat van buiten besmet is, dat gaat hij voorbij... ook een zoon, die verloren was en gevonden is en aan de borst van vader uitgeschreid heeft. Voor de binnenzijde heeft hij geen oog. Hij bestudeert wel de uitloopers, maar niet den wortel van het gewas, dat hij tegenkomt.

En het moet ons van het hart: als er van die gemakkelijke critici zijn, die een gereformeerde mensch van den buitenkant bezien, en die óók de Gereformeerde Kerken van den buitenkant bezien, en die dan, zonder eenige moeite te nemen om tot het wezen, tot den verborgen achtergrond der dingen bij hen door te dringen, zóó maar ineens decreteren, dat die Gereformeerden Farizeeërs zijn... dan zijn dat in methode en redeneergang zonen van de Farizeeën. Ze lijken sprekend op deze hunne vaderen, al zijn ze te slap, om hun graven te bouwen...

Daarom moeten we een ander standpunt innemen. We moeten het gereformeerde leven kennen naar den wortel, waaruit het leeft, naar het beginsel, waardoor het zich laat leiden; het uitgangspunt beslist hier meer dan een toevallige combinatie van willekeurig gevonden uitwendigheden. Dan is het onderzoek eerst zuiver in methode, eerlijk in bedoeling.

* * *

We willen de rechtvaardigheid van deze onze keuze tusschen het eene en het andere beginsel van onderzoek gaarne toetsen aan de praktijk.

Laat ons maar beginnen even de eerste — door ons verwerpelijk geachte — methode te volgen. Bezie den gereformeerden mensch, zooals hij daar reilt en zeilt, nu eens van den buitenkant, doet hij dan niet meermalen farizeeërsch?

Och ja, laten we het belijden, laten we ook den tegenstander de volle maat geven: als het onderzoek zóó moet geleid worden, dan ontkomen we niet aan het anathema over het gereformeerde farizeïsme.

We noemen maar een paar dingen, die iedereen met andere voorbeelden kan aanvullen.

Wie zal ontkennen, dat de „traditie“, de overlevering der ouden, door ons wel eens wat al te veel wordt aanvaard in haar beslissingen, zonder dat we haar uitkomst zelfstandig en rustig onderzoeken en toetsen en zoo noodig verwerpen? Ouderlingen, ook als ze van hun leven nooit gestudeerd hebben, zullen en moeten classica examens bijwonen en met dezelfde rechten beslissen over den uitslag van het examen van de predikanten, als de reeds fungerende predikanten zelf. Want zóó eischte het de traditie, die dan ook veel goeds kan aanvoeren voor haar zelfverdediging. Zoo stond het nu eenmaal geschreven te Dordt en elders... lang geleden... Maar komt er een nieuwe praktijk op, ik bedoel, die van den missionairen dienaar des Woords, den man, die naar het zendingsterrein gaat, dan wordt ineens een regel gevolgd, die van de gewone wijze van examineeren zeer sterk afwijkt, doordat hij erkent, dat, wie examineeren, ook daartoe wetenschappelijke bekwaamheid moeten bezitten. Soortgelijke regeling geldt voor hen, die uit andere kerken overkomen in bepaalde gevallen, met de bedoeling, om het predikamt te verkrijgen bij de Geref. Kerken. En dit is maar een enkel voorbeeld. Wie het gereformeerde kerkrecht in zijn praktische toepassing kent, weet, dat het vaak een merkwaardige elasticiteit vertoont; maar hij weet óók, dat de traditie zeer sterk overheerscht, zelfs, waar ze wel eens toestanden schept, die nieuwen wijn in oude leeren zakken doen. In dit geval is de nieuwe wijn het tegenbeeld van het farizeeërsche, en de critici van den overkant doen daarvoor goedmoedig de slaapoojes toe. Maar met den vorm hebben zij het te kwaad; en inderdaad, daar is wel aan den buitenkant eenige gelijkenis.

Of: penteren we wel eens niet te veel, zóó'n beetje talmoeidisch? Een preekstoel moet bij ons het woord van God brengen, en wachte zich des voor opmerkingen (dat past al niet eens in een preek; opmerkingen!) die op zijn minst onder de eerlijke exegeten van dat Woord in geding zijn. Toch zijn er wel eens preekstoelen, die uitmaken b.v., dat de scheppingsordmantie meebrengt, dat een dame leunt op den arm van den heer, maar niet de heer op den arm der dame, want het zwakere moet leunen op het sterkere en niet omgekeerd. Maar Bavinck's worstelingen met het vrouwenvraagstuk kwamen niet op den preekstoel, den-zelfden bedoel ik. Er zijn er, die hun kind verbieden, te zeggen, dat het vandag „leelijk weer“ is, want dat weer komt ook van God.

Maar als de dominee zegt: de gansche schepping ligt onder den vloek, dan is alles goed. Zoo kunnen we verder gaan.

K. S.

UIT DE SCHRIFT.

Galilea genezen.

En Jezus omging geheel Galilea, predikende het evangelie des koninkrijks en genezende alle ziekte en alle kwaal onder het volk. Matth. 4:23.

Prediken is in het koninkrijk der hemelen altijd doen. Als God Zijn Woord op aarde zendt, werkt dat Woord ook. Daarom is ook de prediking van Christus niet alleen een aankondiging van de komst van het koninkrijk der hemelen, maar door dat Woord van Christus' predikenden mond komt dat koninkrijk ook zelf.

Het wondersteeken, dat de prediking van den Christus vergezelt, is dan ook niet een los toevoegsel bij Zijn Woord, het is geen opsiersel, dat erbij komt, maar dat ook ervan gescheiden kan worden; neen: het is veeleer een onderdeel van Christus' prediking. In den Christus, die Galilea's steden doortrekt, worden de krachten der toekomstige eeuw openbaar. Daarom komt Hij tot de menschen, om in hen de werken van den Satan te verbreken. En Israël mag daarbij zien, dat Christus niet den halven, doch den geheelen mensch zoekt. Door zijn prediking geneest Hij de zielen; doch zie nu óók, hoe Zijn hand zich strekt over verwrongen ledematen, en over ontstoken oogen en over gekromde vingers en over etterende wonden. Hij wil zeggen tot zijn volk: hier is uw Heiland, en uw heelmeeester wil hij zijn; heelmeeester niet alleen van Uw ziel maar evenzeer van Uw lichaam. Want zonde is wel geen ziekte, doch ziekte is toch uit zonde. In mijn koninkrijk breek ik al de werken van Satan: ik verbeer de zonde en daarom ook de ziekte.

Wat kan dit evangelie ons pijn doen, als wij het oppervlakkig lezen! Predik aan het ziekbed van den geloovigen mensch van dezen tijd deze boodschap in al haar aanschouwelijkheid, — en ge verneemt de vraag: waarom die Galileërs wel, en waarom ik niet? Is hier de Christus wel?

Maar kom dan weder tot die zieken, en zeg hun: hier is de Christus; en indien gij gelooft, Hij is meer voor u dan voor de burgers van Galilea. Toen Christus Galilea doortrok, kon Hij slechts bij één tegelijk zijn; maar nu is Hij met zijn genade overal tegelijk, waar de Geest in zielen zucht tot God. Toen Hij Galilea's zieken genas, moest zijn eigen

vleesch n-dood des-nezen van ons zieke meegenom een bestru deze in di had er toe nu zijn a broken. N genezenen onder hem tweeden g aan uw li geheel g in den Zo den tw maakte hemelen; geloovige? wierp, h

Leerge

De s-vant: M de men de uitv in het loving: naamde Zg d ma eer Zj d het lee te nem geschrif Wann een Ho en niet er wel Een onze N deelen gepast. Kerkens meepden landen hagen, Een meer o dat mei kerkelijk Ofsch maken diend, s volle tev Staam in, dat, van ver

Ruin een Het was Maar toen De kerker waar De H leden onder beschuldigd zonde hadd Op de cla gehouden d gecensureerd Een prote trefende co De anders De classis worden opg De Hoeks midler ges Op de lau van De Dar verrenigd, n niet derde. Maar op o dat hij met zich tot op neerleggen Vervolgens hem niet ve had gekonst Hij viel d liden de p vervangen d hun volle r De classis Zj zag it de leer van hierop ten Klaarbijke ook vindt in de grove zo of ketterij. Dat de cl kan kwalijk niet uitgedr ewraakte u Hoeksma n dat zij niet lijden. Troi ketterij had afzetting me De eenigs wroede hier

¹⁾ Bijbelsch Kerkelijk Wdb., s.v.

²⁾ Schärer, 468.9. unten. Ook Eidersheim, I. 311.